

Handläggare
Helena Örnevall
Telefon: 08 - 508 13 205

Till
Södermalms stadsdelsnämnd
2014-02-06

Genomlysning av verksamhet Personligt ombud i stadsdelen Södermalm

Skrivelse från Erik Malm (MP) m.fl. Anders Göransson (S)
m.fl. och Gunnar Ågren (V)

Förvaltningens förslag till beslut

Tjänsteutlåtandet utgör svar på skrivelsen.

Christina Rapp Lundahl
stadsdelsdirektör

Denise Melin
avdelningschef

Sammanfattning

Möjligheten till personligt ombud infördes genom 1995 års stora psykiatrireform. Ombudets uppgift är att vara en länk mellan personer med psykisk funktionsnedsättning och olika myndigheter. Södermalms stadsdelsförvaltning har en heltidstjänst som personligt ombud. Verksamheten drivs för närvarande tillsammans med stadsdelsnämnderna Norrmalm, Kungsholmen och Östermalm och är fysiskt belägen vid Östermalms stadsdelsförvaltning. Kommunerna får statsbidrag till verksamheten och regleringen sköts via Länsstyrelserna och Socialstyrelsen.

Södermalms stadsdelsnämnd har vid sammanträdet 2013-10-24 uppdragit åt förvaltningen att, i enlighet med skrivelse från MP, S och V, genomföra en genomlysning av verksamheten personliga ombud inom Södermalms stadsdelsområde.

Bakgrund

Möjligheten till personligt ombud (PO) infördes genom 1995 års stora psykiatrireform. Ombudets uppgift är att vara en länk mellan personer med psykisk funktionsnedsättning och olika myndigheter. Ombudet ska ha en fristående ställning i förhållande till psykiatrin och socialtjänsten och arbeta endast på uppdrag av den enskilde (klienten).

Vid sammanträdet 2013-10-24 uppdrog nämnden åt förvaltningen att, utifrån skrivelse från MP, S och V, genomföra en genomlysning av verksamheten personliga ombud inom Södermalms stadsdelsområde. Skrivelsen bifogas detta tjänsteutlåtande.

Ärendets beredning

Ärendet är berett inom sociala avdelningens stab i samarbete med beställarenheten för socialpsykiatri.

Ärendet

Skrivelsen

Förvaltningens uppdrag innebär att göra en genomlysning av verksamheten personliga ombud inom Södermalms stadsdelsområde. Skrivelsen tar i huvudsak upp följande frågeställningar: Vilka söker sig till verksamheten och i vilken utsträckning tvingas man säga nej? Vilket utrymme finns i dagsläget att arbeta uppsökande? I vilken utsträckning kan PO – förutom att arbeta direkt med brukare – även arbeta för att upptäcka systemfel och lyfta förslag på saker som kan förbättras hos myndigheter?

På vilket sätt anser PO på Södermalm och i övriga stadsdelar att verksamheten bör utformas för att möta de behov som finns? Vilka resurser skulle behövas? Kostnad i dagsläget och vid eventuell utökning för Södermalm? Hur ser berörda brukarorganisationer på hur verksamheten fungerar idag och vilka behov av förändringar ser de? Vilka för- och nackdelar anser förvaltningen och brukarorganisationerna det finnas med att PO-verksamheten är knuten till förvaltning. Vilka förutsättningar finns för att verksamheten skulle kunna drivas av en brukarorganisation eller brukarorganisationer i samverkan?

Genomlysning av verksamheten personliga ombud

Sedan slutet av 2011 har Södermalms stadsdelsnämnd organiserat sin PO-verksamhet tillsammans med stadsdelsnämnderna Kungsholmen, Norrmalm och Östermalm. Verksamheten är för närvarande belägen inom Östermalms stadsdelsförvaltning och även arbetsgivaransvaret ligger där. Under perioden 2007 – 2011 hade

Stadsmissionen genom upphandling uppdraget att driva verksamheten med PO. Fountainhouse har även haft en del i detta. I slutet av upphandlingsperioden avsåg sig nämnda frivilligorganisationer uppdraget med motiveringen att de inte såg tillräckligt många vinstter med att driva verksamhet hos sig.

Kostnaden för varje stadsdelsnämnd baseras på nyckeltal. Varje stadsdelsnämnd söker årligen statsbidrag hos Länsstyrelsen och en redovisning av föregående års verksamhet ska bifogas. Redovisningen till Länsstyrelsen sker från Östermalms stadsdelsförvaltning. Socialstyrelsen och Länsstyrelserna ansvarar för att fördela statsbidraget till kommunerna. Villkor och tillsyn regleras i SFS 2013:522. Socialstyrelsen har i meddelandeblad 5/2011 angett villkoren och förutsättningarna för PO-verksamheten. I meddelandebladet anges de krav som kommunerna måste uppfylla för att få statsbidrag. Där beskrivs också de lokala ledningsgruppernas ansvar, arbetsuppgifter och vilken målgrupp som ska omfattas av insatsen. Målgrupp och arbetsuppgifter för PO-verksamheten finns även upptaget i ”Stockholms stads riktlinjer för socialpsykiatri” antagna av KF 2011-05-23, reviderade 2012-03-15.

Finansieringen av PO-verksamheten för Södermalms del sker inom budgeten för socialpsykiatrin. Kostnaden per år för en heltidsanställning beräknas till 640 tkr. Statsbidragets storlek är 302 tkr varför nettoårskostnaden för Södermalms del beräknas till 338 tkr.

PO-verksamheten styrs av en lokal ledningsgrupp vars ansvarsområde alltså finns tydligt beskrivet i nämnda styrdokument. Den lokala ledningsgruppen består av representanter för de olika stadsdelsförvaltningarna, landstingets psykiatri, primärvården, brukarorganisationer och de personer som arbetar som PO. Målet är att även försäkringskassa och arbetsförmedling ska representeras men det har varit svårt att få personer därifrån att delta. Detsamma gäller representation från primärvården. Den lokala ledningsgruppen, där Södermalms stadsdelsförvaltning representeras av chefen för beställarenheten för socialpsykiatri, träffas en gång per termin och går då igenom aktuell situation. Vidare har de olika representanterna i uppdrag vid dessa protokollförda möten att lyfta angelägna frågeställningar. De lokala ledningsgruppsmötena ska till exempel för de personliga ombudens del vara ett forum där de har möjlighet att lyfta frågor om brister och upptäckt av systemfel som de har blivit varse i sin kontakt med personer inom målgruppen.

När det gäller att påtala brister och lyfta frågor om systemfel omfattas de medarbetare som arbetar som PO inte av rapporterings-

skyldigheten enligt lex Sarah eftersom verksamheten inte är en så kallad socialtjänstverksamhet och därmed inte en verksamhet som regleras enligt socialtjänstlagen (SoL) eller lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). Däremot kan PO, precis som andra medarbetare, påtala eventuella missförhållanden i verksamheter enligt SoL och LSS som de får kännedom om och som rör enskilda.

Enligt senaste redovisningen till Länsstyrelsen visar det sig att ekonomiska frågeställningar dominerar kontakten med PO. Till exempel har fler personer blivit utförsäkrade från försäkringskassan och fler personer än tidigare behöver hjälp i kontakten med arbetsförmedling och vid ansökan om försörjningsstöd. Yngre personer och personer med neuropsykiatriska diagnoser är målgrupper som man kan se ökat markant hos PO. Vid händelse av kö prioriteras klienter med barn. I övrigt tas prioriteringsordning vid behov upp vid ledningsgruppsmöte.

Aktuell statistik för Södermalms del visar att PO har cirka 10 klienter. Det finns ingen kö. I de fall PO sagt nej till klienter har det handlat om att personerna redan är aktuella, till exempel för stöd och insatser vid förvaltningen, och att PO bedömt att PO inte bör vara inkopplad i ärendet.

Enligt uppdraget ska personer själva vända sig till PO för att söka hjälp. Det innebär att verksamheten inte arbetar utifrån ett remissystem. Traditionellt uppsökande arbete ingår inte i uppdraget för PO. Däremot är det viktigt att personer får reda på att verksamheten finns och hur man kommer i kontakt med PO. Som förbättringsförslag har just frågan om ”hur man kan bli bättre på att nå ut med information om verksamheten” lyfts vid den lokala ledningsgruppens möte.

När det gäller Södermalm har PO uppmärksammat ledningsgruppen på att de flesta av PO´s klienter även har diagnosen posttraumatiskt stressyndrom. Och vidare att detta enligt PO medför att klienterna inte får rätt behandling då psykiatrins fokus ofta ligger på andra diagnoser.

En annan frågeställning som tagits upp av PO vid lokalt ledningsgruppsmöte är att det kan uppstå problem med boendestöd när klienterna fyller 65 år och inte längre har boendestöd via socialtjänsten. Inom beställarenheten för socialpsykiatri är erfarenheten att handläggarna inom äldreomsorgen oftast beviljar fortsatt boendestöd om klienten vill och handläggarna inom socialpsykiatri anser

att insatsen bör kvarstå. Däremot noteras att klienterna ofta efter 65 års ålder hellre vill ha hemtjänst än boendestöd.

Inför senaste ledningsgruppsmötet har Södermalms PO tillsammans med representant för brukarorganisationen Riksförbundets för social och mental hälsa (RSMH) i en skrivelse redogjort för sina erfarenheter kring boendestöd, bedömningar inom försäkringskassan och arbetsförmedlingen samt ekonomi.

RSMH's representant anser att Södermalm behöver ytterligare en tjänst som PO. Brukarorganisationen Intresseföreningen för schizofreni och andra psykotiska tillstånd (IFS) har uttryckt oro generellt över om neddragning av antalet PO kommer ske men har fått svaret av ansvarig avdelningschef vid Östermalms stadsdelsförvaltning att några neddragningar inte är planerade.

Varken berörda brukarorganisationer eller PO har uttryckt önskemål om att PO-verksamheten ska knytas annat än till en stadsdelsförvaltning.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Södermalms PO arbetar för närvarande med cirka 10 klienter och det föreligger ingen kö. Förvaltningens uppfattning är att behovet av PO är tillgodosett, det vill säga det behövs i nuläget inte någon utökning av PO inom Södermalms stadsdelsförvaltning.

Förvaltningen har inte haft möjlighet och resurser att utreda vidare i samtliga frågeställningar.

Förvaltningen föreslår att detta tjänsteutlåtande utgör svar på skrivelsen.

Bilaga

Skrivelse från MP, S och V
